

# Een vijfjarig meisje met boosheid en een loyaliteitsconflict

Ik heb een meisje van vijf jaar in behandeling en twijfel hoe ik het beste te werk kan gaan. Zij is uit huis geplaatst toen ze een jaar oud was. Ze verbleef vervolgens een half jaar lang in een kindertehuis, en is daarna in haar huidige, perspectief biedende pleeggezin geplaatst. In de tijd waarin ze nog bij haar biologische ouders woonde, was er sprake van drugsgebruik door beide ouders en van huiselijk geweld tussen de ouders. In het kindertehuis waren er veel wisselende verzorgers. Haar vader is na de uithuisplaatsing uit beeld geraakt. Haar moeder kwam soms wel en soms niet bezoeksafspraken na in het kindertehuis. De bezoeksregeling verloopt, ook sinds het meisje in het pleeggezin woont, nog steeds niet goed. Haar moeder is onvoorspelbaar: ze komt vaak afspraken niet na, en als ze die wel nakomt, toont zij zich wisselend geïnteresseerd in haar dochter. Tijdens een van de begeleidde bezoeken is zij agressief geworden en heeft het meisje korte tijd opgesloten. De pleegouders maken een capabele, liefdevolle en betrokken indruk.

De klachten waarmee dit meisje nu bij mij is aangemeld betreffen met name boze buien (vooral naar haar pleegmoeder), hyperactiviteit, concentratieproblemen en moeite met inslapen. De klachten nemen toe rondom de bezoeken van haar moeder.

Mijn vraag is nu of het beter is om het incident dat dit meisje bewust heeft meegemaakt als target te nemen en 'Rechtdoor' te werk te gaan, of liever de eerste jaren via de Lovett-methode met haar pleegmoeder erbij desensibiliseren? Met andere woorden: hoe weet ik of het beter is om direct ('Rechtdoor') of minder direct (via story telling) te werk te gaan?

### Antwoord

Ik snap je vraag, maar ik heb nog een paar vragen vooraf: je beschrijft dat het tijdens een begeleid bezoek voor de moeder mogelijk was om haar dochter op te sluiten. Kennelijk was er toch onvoldoende toezicht. Is de veiligheid tijdens de bezoeken van de moeder nu wel gegarandeerd? Gesteld

dat de bezoeken nu wel veilig zijn, is EMDR op het target van de opsluiting en de agressie van haar moeder te overwegen. De vraag die je je moet stellen is of de klachten die je noemt (boze buien, hyperactiviteit, concentratieproblemen en moeite met inslapen) te verklaren zijn op basis van deze opsluiting. Zijn ze ontstaan na het incident van de opsluiting, of zijn ze er alleen maar door verergerd? Door samen met de pleegouders een Linksom-analyse te maken kun je er achter komen welke klachten met welke gebeurtenissen samenhangen. Als dan blijkt dat deze klachten na dit incident ontstaan zijn, kun je 'Rechtstreeks' te werk gaan (het EMDR-Standaardprotocol gericht op de herinnering aan de opsluiting). Je noemt het in je vraag 'Rechtdoor' en ik kan me voorstellen dat de termen wat verwarrend zijn, maar met EMDR-Rechtstreeks wordt bedoeld dat de klachten rechtstreeks te koppelen zijn aan een target. Bijvoorbeeld bij een eenmalig incident met PTSS-klachten als gevolg. Je kunt dan direct akelige herinnering aanpakken door deze te desensibiliseren. 'Rechtdoor' gebruik je als iemand overwegend last heeft van problematische emoties, door het plaatje te kiezen waarbij de boosheid maximaal wordt gevoeld. Om de herinnering te vinden vraag je dan: "Welk plaatje moet je nu oproepen om die boosheid maximaal te voelen?"

Als er na de behandeling van dit incident toch nog klachten overblijven die te koppelen zijn aan gebeurtenissen van voor de opsluiting, dan kun je daarna nog de Lovett-methode gebruiken: de verhalenmethode die veel bij jonge kinderen wordt gebruikt, waarbij een ouderfiguur het verhaal voorleest waarin de traumatische gebeurtenissen worden verteld en er tegelijkertijd een afleidende stimulus wordt aangeboden. Je moet dan wel een idee hebben over welke gebeurtenissen tot deze overblijvende klachten hebben geleid. Je moet er ook op bedacht zijn dat er loyaliteit van het kind aan de moeder kan spelen, wat het lastig maakt om de traumaverwerking in gang te zetten. Maar dat kun je het beste uitvinden door het uit te proberen en begrip te tonen voor die loyaliteit.



## Reactie

In de Linksom-analyse met de pleegouders bleek dat de inslaapproblemen en nachtmerries wel degelijk waren ontstaan na het bezoek van de moeder waarbij de opsluiting had plaatsgevonden. Ik ben daarom gestart met het incident waarbij de moeder haar dochter korte tijd opsloot. Het meisje herinnerde zich dit nog goed en er was duidelijk lading zichtbaar bij het bespreken van het incident.

Ze wilde echter absoluut niet meewerken en inderdaad bleek haar loyaliteit aan haar moeder haar parten te spelen. Ze vertelde dat ze haar moeder erg mist (maar de moeder was al geruime tijd niet komen opdagen bij

bezoeken) en dat ze niks over mama wil vergeten. Ik heb toen uitgelegd dat ze mama niet vergeet, en dat we de mooie herinneringen allemaal in de 'mama is lief-doo's' doen. Vervolgens heb ik met haar een doosje geknutseld waarin we mooie stickers en tekeningen voor en over haar moeder konden doen. Hieraan werkte ze graag mee. Toen ik de 'nare dingen-doo's' introduceerde, begon ze wel aan een tekening over het incident, maar ze stopte dit meteen in de 'lief-doo's': alles aan mama was lief en niks mocht weg. Hierna wilde ze alleen nog spelen. Haar pleegmoeder vertelde later dat ze steeds meer weerstand had om naar therapie te komen. ►

Een directe benadering zoals jij voorstelt heb ik dus geprobeerd, maar gezien de instabiele situatie met de biologische moeder, is dit nu moeilijk bewerkbaar. Is het nu wel geïndiceerd om door middel van de Lovett-methode te proberen lading weg te nemen en op die manier de klachten te verlichten?

### Antwoord

Je hebt op een mooie manier ruimte gegeven aan de gevoelens van loyaliteit aan haar biologische moeder, maar kennelijk was dat niet voldoende voor het meisje om haar negatieve gevoelens over het incident te durven tonen. Mogelijk is ze bang dat ze, als ze zich negatief over haar moeder uit, gestraft zal worden door haar moeder of dat haar moeder gestraft wordt door anderen. Door het magisch denken dat in deze ontwikkelingsfase nog speelt, is het voor het kind moeilijk om in te schatten wat redelijkerwijs het verband zou kunnen zijn tussen het oordeel over haar moeder en de gevolgen daarvan voor haar moeder en voor haarzelf. Een adequate uitleg door de gezinsvoogd en haar pleegmoeder over haar veiligheid en die van haar moeder, als ze haar negatieve gevoelens uit, zou wellicht kunnen helpen. Je kunt dat ook, om beter aan te sluiten aan de fase van het magisch denken waarin het meisje nog zit, in de vorm van een metaforisch verhaaltje doen waarbij je duidelijk maakt dat het meisje niet bang hoeft te zijn als ze iets onthult over haar moeder. Je kunt vervolgens alsnog EMDR doen, rechtstreeks op het target van de opsluiting.

Als dat niet haalbaar is, kun je overgaan op de Lovett-methode. Deze methode heeft als voordeel dat het kind tijdens het proces emoties kan voelen, maar die niet noodzakelijkerwijs hoeft te tonen. Dat geeft haar de ruimte om wel te verwerken, zonder dat ze naar buiten hoeft te komen met haar gevoelens. Het is dan wel lastiger om te zien waar de lading bij het kind zit, maar met een paar keer herhalen van het Lovett-verhaal en goed monitoren wat het verloop van de klachten is, kun je het proces wel sturen. Succes!

### Reactie

De weerstand van het meisje groeide zodanig, dat we afspraken een EMDR-pauze in te lassen. We hebben in deze periode inderdaad via een verhaaltje gewerkt aan het geruststellen van het meisje over het onthullen van negatieve emoties over haar moeder. Het verhaal ging over een koekoek dat haar eitje in andermans nest leg-

de, heel veel van het eitje hield, maar toch te onrustig was om voor het eitje te zorgen. Het eindigde ermee dat het vogeltje nu veilig was en dat de moeder daar blij om was. Het vogeltje mocht nu gewoon laten zien of het verdrietig of bang was en dan zouden de nieuwe papa en mama haar troosten en geruststellen... Ze wilde dit verhaal eerst zonder haar pleegmoeder erbij horen. Na drie sessies haalde het meisje haar pleegmoeder erbij en luisterden ze samen naar het verhaal. Daarna gaf het meisje aan dat ze het verhaal niet meer te hoefde te horen.

We besloten weer een poging tot EMDR te doen, deze keer via de Lovett-methode. Haar pleegmoeder schreef een verhaal over het leven van het meisje en ik gebruikte deze informatie als basis om een voor EMDR geschikt verhaal te schrijven. In dit verhaal zaten een paar kenmerkende maar nare gebeurtenissen, waaronder het bezoek van haar moeder met de opsluiting. Het format zoals Lovett in haar boek *The Trauma Attachment Tangle* beschrijft, vond ik hierbij zeer nuttig. In de eerste sessie las de pleegmoeder het verhaal voor, terwijl het meisje op haar schoot zat en ik 'trommelde'. Dit bleek echter lastig voor haar pleegmoeder te zijn, omdat ze werd afgeleid doordat ze ook probeerde te letten op wat er met het meisje gebeurde tijdens het lezen. Ik heb daarom in de volgende sessies het verhaal voorgelezen en tegelijkertijd getrommeld. Aan de pleegmoeder vroeg ik om goed waar te nemen wat er bij het meisje gebeurde. Dit bleek voor haar pleegmoeder een prettige manier van werken, terwijl het mij informatie verschaftte over waar in het verhaal nog lading zat bij het meisje. Zo bleek ze te verstijven en warm te worden bij het noemen van haar halfbroertje. Ze vroeg later waarom hij wel en zij niet bij mama mocht wonen. Zo konden we steeds bijsturen, totdat het verhaal geen lading meer gaf. Bij navraag bleken de boze buien sterk te zijn afgenomen. Bovendien was zij 'knuffeliger' en al met al meer ontspannen en vrolijk dan in de periode daarvoor.

### Antwoord

Mooi gedaan! Goed dat jullie niet opgegeven hebben en toch weer EMDR hebben ingezet toen het weer mogelijk bleek.

*Wieke Visser is kinder- en jeugdpsychotherapeut bij Altrecht GGZ en EMDR-supervisor.*